

Asia: VN/5468/2020-TEM-105

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnot lukuun 1. Selonteon tausta, tarkoitus ja laatiminen

-

Lausunnot lukuun 2. Kaupan toimialan tilanne- ja muutoskuva

-

Lausunnot lukuun 3. Kuluttajakäyttäytyminen ja asiakaslähtöisyys

-

Lausunnot lukuun 4. Kaupan alan työllisyys, osaaminen ja koulutus

-

Lausunnot lukuun 5. Kauppa osana alueiden elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta

-

Lausunnot lukuun 6. Digitalisaatio kaupan alan uudistajana ja globaalikauppa

-

Lausunnot lukuun 7. Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu

-

Lausunnot lukuun 8. Markkinoiden toimivuus ja kilpailullisuus sekä markkinoiden välinen sääntely

Suomen Apteekkariliitto ei pidä tarkoituksenmukaisena apteekkien kytkemistä osaksi kaupanalaa koskevaa selvitystä. Näin sen vuoksi, että apteekkien osalta kyse on lakisääteisestä velvollisuudesta vastata lääkehuollosta ja lääkkeet terapiahyödykkeinä poikkeavat merkittäväällä tavalla kulutushyödykkeistä.

Suomen Apteekkariliitto korostaa, että lääke eroaa muista hyödykkeistä eikä täydellisen kilpailun malli lääkemarkkinoilla toimi. Lääke on terapiahyödyke, ei tavallinen kauppatavara, kuten kilpailuoikeuden professori Petri Kuoppamäki on tuonut esiin tekemässään kilpailuoikeudellisessa selvityksessä koskien apteekkisääntelyn vaihtoehtoja ja vaikutuksia (2018).

Monien muiden tuotteiden myyjän tehtävänä on myydä mahdollisimman paljon tuotetta, markkinoida ja mainostaa sitä ja lisätä sen kysyntää. Lääkkeiden osalta tilanne on pikemminkin se, että lääkkeen myyjän tärkein tehtävä on tietää ja tuntea lääkevalmisteet, neuvoa ja ohjeistaa niiden oikeassa ja turvallisessa käytössä sekä pyrkiä ehkäisemään lääkehaittoja.

Tällä työllä on myös euromääräinen lisäarvo, joka vuonna 2015 tehdyn apteekkien neuvonnan tuottamat säästöt yhteiskunnalle ja terveydenhuollolle -selvityksen (PWC) mukaan liki miljardi euroa vuositasolla.

Lääkkeiden kulutuksen lisääntyminen yli todellisen tarpeen johtaa puolestaan kasvaviin lääkehaittoihin, jota pitää sääntelyn keinoin hillitä. Julkinen valta vastaa myös niistä kustannuksista, joita lääkehaitat aiheuttavat.

Ne ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä turvallisuuteen liittyvät syyt, jotka myös selonteon luonnoksessa on nostettu perusteiksi lääkkeiden erilaisella sääntelylle, eivät ole katoamassa kaupan toimialan murroksen myötä vaan pikemminkin niiden merkitys korostuu tulevaisuudessa väestön ikääntymisen ja terveys- ja hyvinvointierojen kasvun sekä väestön alueellisen eriytymisen myötä.

On ensisijaisen tärkeää, että kaikkea lääkehuollon toimintaa arvioidaan terveydenhuollon tavoitteista käsin ja terveydenhuollon tavoitteita edistäen. Selonteossa todetaan, että lääkkeiden vähittäismyynnin tulee varmistaa lääkkeiden kattava saatavuus sekä niiden käyttöä tukeva lääkeneuvonta. Suomen Apteekkariliitto yhtyy tähän näkemykseen ja toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee Lääkeasioiden uudistusta, jonka tavoitteena on parantaa lääkehuollon kustannustehokkuutta, varmistaa lääkitysturvallisuus ja -neuvonta sekä palveluiden sujuvuus, saatavuus ja saavutettavuus.

Suomen Apteekkariliitto toteaa lisäksi huomionaan sen, että Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea toi kansainvälisessä vertailututkimuksessa (2017) esiin, että ei voida osoittaa, että apteekkijärjestelmän sääntelyn purkaminen alentaisi pitkällä aikavälillä lääkkeiden hintoja.

Suomen Apteekkariliitto pitää tärkeänä sitä, että apteekkitoimialaa uudistetaan osana muuta yhteiskunnallista uudistystä, ja on tämän vuoksi tuonut itse ensimmäisenä ja ainoana toimijana

kokonaisesityksen apteekkitalouden uudistamisesta vuonna 2020. Apteekkariliiton esittämän apteekkitalouden rakenneuudistuksen kautta on mahdollista samanaikaisesti laskea kaikkien reseptilääkkeiden hintoja, taittaa lääkekorvausmenojen kasvu sekä tasata apteekkien välisiä kannattavuus- ja kokoeroja ilman, että lääkitysturvallisuus ja -neuvonta sekä palveluiden sujuvuus, saatavuus ja saavutettavuus heikkenevät ja maankattava lähipalvelujärjestelmä harvenee.

Lisäksi eduskunta on hyväksynyt vuonna 2021 lääkelakien uudistusesityksen, jonka avulla lisätään apteekkien määrää, mahdollistetaan itsehoitolääkkeiden hintakilpailu sekä parannetaan lääkkeiden ja apteekkipalveluiden saatavuutta. Lääkitysturvallisuuteen liittyvistä syistä sosiaali- ja terveysvaliokunta esitti, että itsehoitolääkkeiden hintakilpailun ulkopuolelle suljetaan sellaiset lisäneuvontaa edellyttävät itsehoitolääkkeet, joiden käyttöön saattaa liittyä erityisiä riskejä. Itsehoitolääkkeiden hintakilpailun voidaan nähdä edistävän kilpailua, mutta samalla sen on arvioitu lisäävän lääkkeiden tarpeetonta käyttöä sekä kasvattavan apteekkien välistä polarisaatiota entisestään. Nämä vaikutukset eivät ole linjassa lääkeasioiden uudistuksen tavoitteiden eikä toimialan sisäisen kilpailun edistämisen kanssa.

Suomen Apteekkariliitto toteaa, että selonteon luonnoksessa on todettu hyvin ja oikein tahtotila siitä, että tulevaisuusselonteon tavoitteena ei ole, että ihmiset ostaisivat lääkkeitä enemmän ja parhaiten tähän tavoitteeseen päästään uudistamalla ja kehittämällä apteekkitoimialaa terveydenhuollon tavoitteista käsin terveydenhuollon tavoitteita edistäen, kuten lääkeasioiden uudistuksen tavoitteeksi on annettu.

Suomen Apteekkariliitto toteaa selonteossa esille nostettuihin kilpailu- ja kuluttajaviraston huomioihin liittyen, että apteekkialaa kannattaa uudistaa vaiheittain, sillä järjestelmä toimii koko maassa hyvin ja apteekkijärjestelmää koskevissa uudistuksissa on viime kädessä kyse siitä, asetetaanko uudistuksille terveystoimittiset vai kilpailupoliittiset tavoitteet. Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoo, että kilpailu on ensisijainen keino laskea lääkkeiden hintoja, mutta Apteekkariliiton näkemys on se, että sääntely ja vaiheittainen uudistamisen terveydenhuollossa toimivin keino siihen. Lääketaksa-apteekkiveromekanismin uudistaminen Apteekkariliiton esittämällä tavalla osana lääkeasioiden uudistusta antaa tämän tavoitteen toteutumiselle kaikki edellytykset. Apteekkariliitto painottaa, että uudistuksia valmisteltaessa on perusteellisesti arvioitava, miten erilaiset muutokset ratkaisisivat tunnistettuja ongelmia, ja ettei niillä aiheuteta uusia ongelmia toisaalla.

Lausunnot lukuun 9. Yhteenveto kehittämis ehdotuksista

Selonteon luonnoksessa apteekkitoimialaa koskeva kehittämis ehdotus 35 on perusteltu siltä osin, että apteekkien perustamista ja omistajuutta koskeva sääntely tulee toteuttaa osana lääkeasioiden uudistusta ja apteekkien sijoittumista ja apteekkipalveluita tulee kehittää ja arvioida osana terveydenhuoltoa.

Suomen Apteekkariliitto huomauttaa, että nykyinen lääketaksa-apteekkiveromekanismi mahdollistaa maankattavan lähipalveluverkoston ylläpitämisen ilman erillisiä valtion tukijärjestelmiä

ja apteekkivero tuottaa valtiolle vuositasolla noin 190 miljoonaa euroa tuloa taaten samalla lääkkeiden ja apteekkipalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden koko maassa.

1. Kansallinen kehittämistyö: luodaan uusia ja kehitetään voimassa olevia kansallisia järjestelmiä, toimintamalleja ja säännöksiä edistämään kaupan alan uudistumista sekä kasvukykyä (painopistealue 1)

-

2. Resursointi: vauhditetaan kaupan alan uudistumista, kasvua ja kansainvälistymistä TKI-panoksilla ja ohjelmatyöllä (painopistealue 2)

-

3. Kansainvälinen vaikuttamistyö: vaikutetaan kansainvälisesti EU-tasolla ja EU-alueen ulkopuolella kaupan alaa koskeviin sisältöihin/asioihin (painopistealue 3)

-

Kaupan alan visio vuonna 2032

-

Kaupan alan skenaariot vuonna 2032

-

10 a. Ekosysteemisesti uudistunut kansainvälisesti kilpailukykyinen kauppa -skenaario

-

10 b. Kilpailuhaitan kokenut kauppa -skenaario

-

10 c. Kilpailukyvyn menettänyt kauppa -skenaario

-

11. Muut mahdolliset palautteet ja kommentit

-

Hirvonen Merja
Suomen Apteekkariliitto